

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO WPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

1. Nazwa

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MIKOŁAJA

2. Czas powstania

XIV w.,
rozbudowy: XVw, XVIIIw, pocz XXw

3. Miejscowość

ŁAJSY

7573

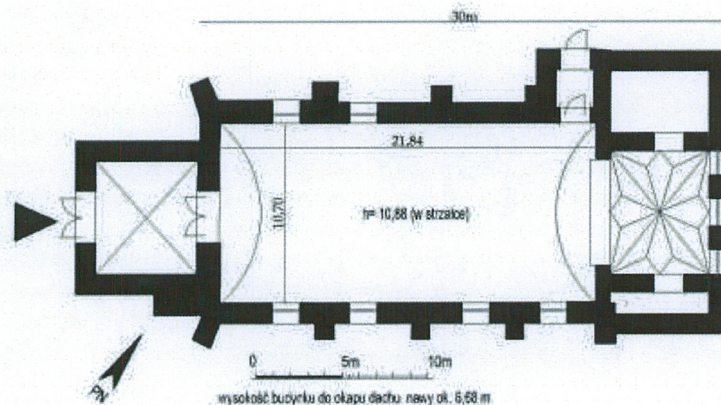
4. Adres

Łajsy 1, 14-520 Pieniężno
nr ewidencyjny działki 79 ark 2 obr 15
nr księgi wieczystej KW [REDACTED]

11. Materiały graficzne

2.

3.

5. Przynależność administracyjna

województwo warmińsko-mazurskie
powiat braniewski
gmina Pieniężno

6. Współrzędne geograficzne
N: 54°15'6" E: 20°9'15"

7. Poprzednie nazwy miejscowości
Do 1945 Layss, Layß

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzymskokatolicka p.w. Św Apostołów
Piotra i Pawła,
ul. Rynek 8,
14-520 Pieniężno

9. Użytkownik i jego adres

Parafia rzymsko-katolicka p.w. Św Mikołaja w
Łajdach

10. Formy ochrony
wpis do rejestru zabytków nieruchomych
woj. warmińsko-mazurskiego
nr rej. A 624 (stary nr 653/67) z dnia
12.10.1967

1.

1. WIDOK KOŚCIOŁA OD STRONY DROGI
2. PLAN ORIENTACYJNY
3. RZUT, SKALA 1:400

Wieś została lokowana przez Kapitułę Warmińską a równocześnie uposażono kościół. Pierwszy proboszcz wymieniany jest w latach 1317 - 1319.

W połowie XIV w. wzniesiono murowaną świątynię, którą miał konsekrować po połowie XIV wieku kardynał Stanisław Hozjusz.

Kościół też zbudowany był z głazów narzutowych z użyciem cegły w obramieniach otworów, skarpach i szczytach. W końcu w. XIV lub na początku XV w. dobudowano doń do zachodu dolną kondygnację wieży murowaną z cegły na cokole kamiennym. Kościół uległ zniszczeniu w dobie wojen szwedzkich.

Odbudowa poprowadzona w II poł. XVII wieku zachowała częściowo mury dawnej budowli, ale równocześnie wprowadziła dość znaczne uzupełnienie ceglane o układzie blokowym,

W latach 1731 - 1741 nadbudowano ceglaną wieżę, w latach 1905 - 1906 powiększono kościół o nowe prezbiterium, a w następnych, do 1909 r. przeprowadzono remont całości, nadając budowli, a zwłaszcza wyposażeniu wnętrza sporo cech neogotyckich.

Po zniszczeniach II wojny światowej kościół remontowano z przerwami do 1958r.

Sytuacja: Kościół jest usytuowany w centralnej części wsi. Orientowany, wieża z wejściem od zachodu, elewacją północną kościół równoległy do drogi. Obok kościoła jest cmentarz.

Materiał, konstrukcja, technika:

Kościół jest murowany z cegły pełnej na podmurówce z kamienia, Kamień jest również użyty w dolnych partiach muru. Wieża dachowa wieszarowa jednowieszakowa z usztywnieniem podłużnym w postaci zastrzałów, oraz klatka schodowa na wieżę drewniane, z bali na złącza ciesielskie i kołkowane usztywniona tzw krzyże św Andrzeja, pokrycie nawy i prezbiterium ceramiczną dachówką mnich- mniszka oraz holenderką, pokrycie wieży gontem. Posadzka : płyty kamienne w przedsionkach i zakrystii oraz płytki ceramiczne sześciokątne (układ - plaster miodu) w nawie. W prezbiterium płytki ceramiczne kwadratowe ok. 10x10

Rzut:

Kościół założony jest na rzucie prostokąta z dostawionym mniejszym prostokątnym prezbiterium od wschodu, po bokach prezbiterium dostawione są prostokątne przybudówki od północy i południa, oraz portal do zakrystii z kwadratowym przedsionkiem

Od zachodu dostawiona jest wieża na planie zbliżonym do kwadratu.

Bryła:

Kościół jest jednonawowy, niepodpiwniczony, bryła nawy przekryta dachem dwuspadowym stromym. Bryła prezbiterium przekryta osobnym, niższym dachem dwuspadowym stromym o tym samym m stopniu nachylenia połąci ok. 45-50 st. Poddasze nie użytkowe. Przybudówki prezbiterium niższe przekryte daszkami pulpitowymi, portal od strony prezbiterium wysunięty zakończony trójkątnie, wieża pięciokondygnacyjna, przekryta czterospadowym dachem z cebulastym hełmem. Kościół jest oskarpowany, skarpy uskokowe przechodzą w sterczyny.

Elewacje:

Elewacja wschodnia- w parterze trzy osiowo umieszczone okna prostokątne zwieńczone łagodnymi łukami, lekko rozglifione, Szczyt ozdobiony sześcioma lizenami przechodzącymi w sterczyny wykończone daszkami dwuspadowymi
Elewacja południowa – elewacja nawy symetryczna, w parterze pięć uskokowych przypór, dwie skrajne przechodzą w sterczyny ściany szczytowych. Cztery okna prostokątne zwieńczone łukowo, rozglifione, rozmieszczone parami osiowo względem środkowej przypory. Elewacja boczną prezbiterium zastania przybudówka. Nad przybudówką okienko boczne zwieńczone łukowo, rozglifione, w przybudówce dwa małe okienka ostrołukowe.

Elewacja poł. wieży w dwóch kondygnacjach dolnych gładka przdzielona gzymsem ceglanym, w wyższych kondygnacjach ozdobiona dwoma płytkami blendami zwieńczonymi półkoliście pod opaskowym gzymsem wieńczącym.

Elewacja zachodnia –osiowa. Wieża. W parterze portal ostrołukowy, obramowany cegłą, po bokach dwie blendy zwieńczone ostrołukowo, nad portalem blenda zakończona płasko gzymsem międzykondygnacyjnym., osiowo umieszczone są trzy otwory okienne z drewnianymi okiennicami w kondygnacji drugiej i trzeciej i piątej oraz blenda z figurką Matki Boskiej. Sciana wieży ozdobiona trzema płaskimi blendami zwieńczonymi półkoliście pod opaskowym gzymsem wieńczącym.

Elewacja północna – elewacja nawy głównej posiada pięć przypór, oraz dwa okna prostokątne zwieńczone ostrołukowo i rozglifione. Od str wschodniej jest dostawiony osiowy portal zwieńczony trójkątnie z pięcioma sterczynami. Elewacja północna prezbiterium i wieży analogiczne do elewacji odpowiednich elewacji południowych. W wieży.

Wykończenia cokołów, parapetów, uskoków przypór i sterczyn wykończone na wszystkich elewacjach dachówką mnich-mniszka.

Na dachu nawy znajduje się wieżyczka z sygnaturką

14. Kubatura ok. 3540m3	15. Powierzchnia użytkowa 616 m2	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne	17. Użytkowanie obecne sakralne
18. Stan zachowania Na ścianach widać ślady zawilgocenia i nieliczne spękania, Na drewnianej kolebce widoczne zacieki i uszkodzenia malowideł.		19. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie Należy zabezpieczyć obiekt przed przedostawaniem się wody opadowej do wnętrza- remont pokrycia dachowego, drenaż opaskowy z wykończeniem przepuszczalnym z zaizolowaniem fundamentów w razie potrzeby.	

20. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Karta biała zabytku z 1979 r. z zasobów WUOZ Delegatura Elbląg
Dane historyczne z parafii
Dane administracyjne z Starostwa Powiatowego w Pieniężnie

23. Bibliografia

25. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

Geoportal
Zdjęcia z zasobów Instytutu Sztuki PAN

21. Uwagi

Do rejestru zabytków wpisany jest kościół wraz z przyległym cmentarzem.

22. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

24. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Tekst: mgr inż. arch. Dorota Misiaczyk-Struzik, listopad 2012

plany, rysunki: mgr inż. arch. Dorota Misiaczyk-Struzik, listopad 2012

fotografie: mgr inż. arch. Dorota Misiaczyk-Struzik, listopad 2012

Struzik

26. Załączniki

Załącznik nr 1, 2,3

1. Miejscowość ŁAJSY	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW MIKOŁAJA Łajsy 1, 14-250 Pieniężno	6. Zawartość załącznika Opis cd. (poz.13), dokumentacja graficzna
2. Gmina Pieniężno		
3. Powiat braniewski		
4. Województwo warmińsko-mazurskie		

Wnętrze:

Nawa jednoprzestrzenna, przesklepiona drewnianą kolebką. W zachodniej części nad wejściem chór muzyczny wsparty na czterech słupach z mieczami. Wewnątrz kościoła widać belki konstrukcyjne wiązarów dachowych. Prezbiterium od nawy oddziela łuk tęczy oraz balaska. Prezbiterium posiada dwa stopnie, przesklepione jest sklepieniem gwiaździstym.

Drewniana kolebka, ściany i sklepienie prezbiterium posiadają polichromie.

Przedświatek kościoła w wieży posiada sklepienie krzyżowe z okrągłym otworem w środku. Wystrój neogotycki i neobarokowy.

Wyposażenie:

Wyposażenie wnętrza w większości neogotyckie z w. XIX/XX. Ołtarz główny zmontowany z wykorzystaniem fragmentów manierystycznych i barokowych z początku i końca w. XVII. Dwa ołtarze boczne neobarokowe z II połowy XIXw. Ambona, chór muzyczny i prospekt organowy neogotyckie. Chrzcielnica granitowa (dwie chrzcielnice), gotycka w. XIV/XV. Płyta nagrobna marmurowa, inskrypcyjna Jana Hoghansa miejscowego proboszcza zmarłego w 1669r.

Na wieży znajduje się dzwon z 1491 z nierozpoznaną cechą imienną.

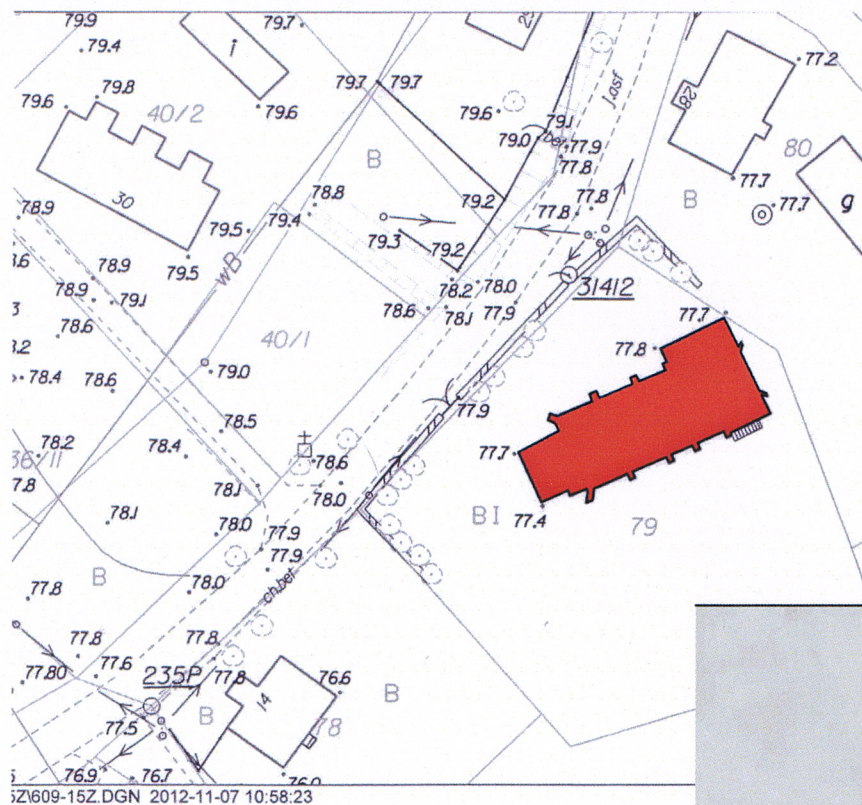
Instalacje:

Kościół wyposażony jest w instalację elektryczną oraz system ogrzewania poprzez rozprowadzenie kanałów ciepłego powietrza pod posadzką.

Opracowanie załącznika mgr inż. arch Dorota Misiaczyk-Struzik

(data i podpis)

listopad 2012
Struzik

0 100m

1.

1. plan sytuacyjny 1:1000
2. zdjęcie archiwalne 1906r.
z zasobów IS PAN
3. zdjęcie archiwalne 1906r.
z zasobów IS PAN

2.

© IS PAN

3.

© IS PAN

1. Miejscowość ŁAJSY	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW MIKOŁAJA Łajsy 1, 14-250 Pieniężno	6. Zawartość załącznika dokumentacja fotograficzna
2. Gmina Pieniężno		
3. Powiat braniewski		
4. Województwo warmińsko-mazurskie		

1. elewacja zachodnia

2. elewacja wschodnia

3 detal muru

Opracowanie załącznika mgr inż. arch. Dorota Misiaczyk-Struzik
(data i podpis) listopad 2012

Struzik

1. elewacja południowa

2 elewacja północna

3 wewnątrz – widok na prezbiterium

4 wewnątrz- widok na chór muzyczny

1. Miejscowość ŁAJSY	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW MIKOŁAJA Łajsy 1, 14-250 Pieniężno	6. Zawartość załącznika dokumentacja fotograficzna
2. Gmina Pieniężno		
3. Powiat braniewski		
4. Województwo warmińsko-mazurskie		

1. elewacja zachodnia

2. elewacja wschodnia

3. konstrukcja drewniana wieży – krzyże św Andrzeja

Opracowanie załącznika mgr inż. arch. Dorota Misiaczyk-Struzik

(data i podpis) listopad 2012

Struzik